

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 426/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Dudíťa a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených JUDr. Marianou Pirtánovou, advokátkou, Moyzesova 471/1, Partizánske, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Cdo/176/2022 z 23. apríla 2024 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 29. júla 2024 domáhajú vyslovenia porušenia svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1, čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 11 ods. 1, čl. 36 ods. 1, čl. 37 ods. 2 a 3 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia vystupujú v procesnom postavení žalobcov v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti (pozemku) vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 23C/8/2020, v ktorom okresný ich žalobu zamietol, čo potvrdil v odvolacom konaní Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom č. k. 15Co/83/2021-119 z 23. marca 2022. Titulom, od ktorého sťažovatelia v žalobe odvodzovali svoje vlastnícke právo, bolo okrem samotnej transformácie práva osobného užívania na vlastnícke právo v zmysle zákona č. 264/1992 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník, zrušuje zákon o štátnom notárstve

a o konaní pred štátnym notárstvom (notársky poriadok) a menia a dopĺňajú niektoré ďalšie zákony, v znení neskorších predpisov aj nadobudnutie vlastníctva vydržaním.

3. Dovolanie sťažovateľov zamietol najvyšší súd rozsudkom sp. zn. 7Cdo/176/2022 z 23. apríla 2024. Podľa názoru sťažovateľov predmetné rozhodnutie vychádza z paradoxnej a neobvyklej situácie, ktorá sa historicky takmer neopakuje a pre ktorú toto rozhodnutie je prejavom porušenia zásady rovnosti účastníkov konania, a tým spôsobeným zásahom do vlastníckeho práva sťažovateľov a narušením samotných ústavných princípov.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Súd nižšej inštancie konštatovali, že u sťažovateľov absentovala dobromyseľnosť, ak v zmysle vtedajších predpisov nebol začatý proces osobného užívania zavŕšený tým, že zo strany sťažovateľov nebola od právoplatnosti rozhodnutia o pridelení sporných pozemkov do osobného užívania z 2. októbra 1989 do troch mesiacov uzatvorená dohoda o pridelení pozemku do osobného užívania a jej následná registrácia na štátnom notárstve. Rovnaký právny názor si osvojil aj najvyšší súd, ktorý uviedol, že bez existencie dohody o pridelení do osobného užívania a jej následnej registrácie na štátnom notárstve sťažovatelia nemohli byť vzhľadom na všetky objektívne okolnosti dobromyseľní, ak nevyužili právo uvedené v rozhodnutí o pridelení pozemkov. V tejto súvislosti sťažovatelia uviedli, že za sporné pozemky bola z ich strany zaplatená kúpna cena, čo nebolo sporné.

5. O dovolaní sťažovateľov rozhodoval najvyšší súd v senáte 7Cdo, ktorému predsedal sudca JUDr. Ivan Rumana, ktorý bol tiež členom veľkého senátu občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 1VCdo/1/2024, kde sa stotožnil s právnym názorom, v zmysle ktorého *„Z uvedených dôvodov veľký senát najvyššieho súdu zotráva na závere, že dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu nastolenej dovolacej otázky spočíva na správnom právnom posúdení veci a podané dovolanie je potrebné zamietnuť zdôrazňujúc prijatý právny záver, že (iba) nedostatok právneho titulu nemôže pre účely vydržania zapríčiniť neoprávnenosť držby resp. nedobromyseľnosť držiteľa. Rozhodujúcim vždy bude, či držiteľ konal poctivo, teda napr. či za držanú vec zaplatil dohodnutú sumu, prípadne poskytol iné dohodnuté plnenie alebo preukázateľne išlo o dar ako bezodplatné plnenie...“*. Iní dvaja sudcovia veľkého senátu najvyššieho súdu vyslovili pôvodný právny názor o nutnosti existencie právne platného nadobúdacieho titulu v zmysle rozhodnutí (R 73/2015, R 74/2015 aj R 83/2018).

6. Sťažovatelia zastávajú názor, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy v súvislosti s rovnosťou účastníkov v súdnom konaní a s princípom rovnosti zbraní v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy tým, že zákonný sudca senátu 7Cdo najvyššieho súdu vyslovil 23. apríla 2024 právny názor, v zmysle ktorého ak neexistuje titul, teda zavŕšený proces vlastníckeho práva, nemôže byť nadobúdateľ vzhľadom na všetky okolnosti dobromyseľný. Dňa 13. mája 2024 (teda len o 20 dní neskôr) zahlasoval za právny názor, v zmysle ktorého pri ústavne konformnom výklade dobromyseľnosti držby treba skúmať, či držiteľ mohol byť objektívne presvedčený o tom, že držanú vec poctivým spôsobom nadobudol. Nemôže byť teda rozhodujúce, že pritom nesplnil zákonné podmienky. Nedostatok právneho titulu (napr. ústna kúpna

zmluva nehnuteľnosti) preto pre účely vydržania nemôže zapríčiniť neoprávnenosť držby, resp. nedobromyseľnosť držiteľa.

7. S poukazom na už uvedené podľa sťažovateľov ide o explicitné porušenie neustrannosti sudcu a rovnakého výkladu zákonného obsahu vlastníckeho práva, ak jeden zákonný sudca rozhoduje v dvoch senátoch, v ktorých vysloví odlišný právny názor na podstatnú právnu otázku, ktorá má pre dovolateľa nepriaznivý dôsledok v podobe zamietnutia dovolania, a tým straty nároku na ochranu jeho vlastníckeho práva.

8. Sťažovatelia zdôrazňujú, že už v čase rozhodovania v ich právnej veci prebiehalo rozhodovanie veľkého senátu vo veci sp. zn. 1VCdo/1/2024, a preto bolo povinnosťou malých senátov v súlade so základnými princípmi spravodlivosti, predvídateľnosti súdnych rozhodnutí, práva na spravodlivý proces a legitímneho očakávania, ako aj práva na rovnaký obsah a ochranu vlastníckeho práva vydať rozhodnutie až po zodpovedaní právnej otázky veľkým senátom najvyššieho súdu. V opačnom prípade boli porušené ústavou garantované práva sťažovateľov.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru), porušenie rovnosti (čl. 47 ods. 2 a 3 ústavy, čl. 37 ods. 2 a 3 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov (čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny) rozsudkom najvyššieho súdu o zamietnutí dovolania sťažovateľov v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Zo sťažnostnej argumentácie vyplýva predovšetkým námietka nesprávneho až arbitrárneho právneho posúdenia ich právnej veci dovolacím súdom, ktoré dosahuje ústavnoprávnu intenzitu; sťažovatelia namietajú, že v napadnutom rozhodnutí bol dovolacím súdom vyslovený odlišný právny názor ako v rozhodnutí veľkého senátu najvyššieho súdu (vydanom 20 dní po napadnutom rozhodnutí) za situácie, ak členom oboch senátov bol ten istý sudca a predmetom právneho posúdenia bola otázka nedostatku právneho titulu preukazujúceho dobromyseľnosť a oprávnenosť držby ako jednej z podmienok vydržania, a teda nadobudnutia vlastníckeho práva.

10. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 299/04, II. ÚS 78/05) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá môže mať základ v právnom poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy. Z toho vyplýva, že k reálnemu poskytnutiu súdnej ochrany dôjde len vtedy, ak sa na zistený stav veci použije ústavne súladne interpretovaná platná a účinná právna norma (IV. ÚS 77/02).

11. Integrálnou súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 60/04). Všeobecný súd však nemusí dať odpoveď na všetky otázky

nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (III. ÚS 209/04).

12. Uvedené východiská bol povinný dodržiavať v konaní a pri rozhodovaní o namietanej veci aj najvyšší súd, a preto bolo úlohou ústavného súdu v rámci predbežného prerokovania sťažnosti posúdiť, či ich skutočne rešpektoval, a to minimálne v takej miere, ktorá je z ústavného hľadiska akceptovateľná a udržateľná, a na tomto základe formulovať záver, či sťažnosť nie je zjavne neopodstatnená.

13. Sťažovatelia v dovolaní uplatnili dovolacie dôvody nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. a), b) a c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v rámci ktorých namietali nedostatočné zaobranie sa podstatou inštitútu vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnej veci súdmi nižšej inštancie, ktoré na základe vykonaného dokazovania dospeli k právnemu názoru, že nebola daná dobromyseľnosť sťažovateľov, ako aj oprávnená držba veci, čo podľa sťažovateľov odporuje účelu právnej normy. Tiež namietali nesprávnosť právneho názoru konajúcich súdov o nemožnosti nadobudnutia práva osobného užívania v zmysle § 250 Občianskeho zákonníka účinného v relevantnom čase. Poukázali predovšetkým na rozhodnutie o pridelení pozemku do osobného užívania z 15. júna 1989, ktoré preukazuje ich dobrú vieru, čo sa týka užívania sporných pozemkov. Súdom nižšej inštancie vyčítali prílišný formalizmus, poukazujúc na nález ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 484/2015, ktorým bola prelomená staršia judikatúra týkajúca sa nutnosti registrácie zmlúv na štátnom notárstve, ako aj historické udalosti (štátny prevrat), ktoré nastali v rozhodujúcom čase a ktoré u sťažovateľov vyvolali nedôveru v štátne orgány vrátane štátneho notárstva, a teda i záväznosť registrácie dohody o pridelení pozemku do ich osobného užívania.

14. Najvyšší súd z dovolania sťažovateľov identifikoval dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP (rozhodnutie záviselo od otázky, ktorá nebola v rozhodovacej praxi ešte vyriešená) a z obsahu dovolania vyabstrahoval právnu otázku, či „z objektívnych dôvodov nezavŕšený proces uzavretím dohody o zriadení práva osobného užívania a jej registrácie na štátnom notárstve môže založiť oprávnenú držbu k pozemku, pre účely vydržania pozemku.“ (bod 17 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia).

15. Následne najvyšší súd konštatoval nespornosť absencie dohody o zriadení práva osobného užívania a jej registrácie štátnym notárstvom ako podmienky zavŕšenia procesu osobného užívania pozemkov sťažovateľmi. K otázke právneho titulu – rozhodnutia o pridelení pozemku do osobného užívania, ktorý mal byť podľa názoru sťažovateľov spôsobilý založiť oprávnenú držbu dotknutých pozemkov, najvyšší súd poukázal na výrok predmetného rozhodnutia, ktorý výslovne obsahoval text o strate jeho účinnosti, ak oprávnení neuplatnia práva z neho vyplývajúce u uvedenej organizácie do troch mesiacov odo dňa jeho právoplatnosti, čo zo zisteného skutkového stavu nevyplývalo a sťažovatelia uvedené ani nespochybňujú. Strata účinnosti rozhodnutia o pridelení pozemku do osobného užívania márnym uplynutím stanovenej lehoty bola tak skutočnosťou, ktorá nemohla založiť dobromyseľnosť sťažovateľov, ktorí svoje právo nevyužili (bod 18 odôvodnenia napadnutého rozhodnutia).

16. Z relevantných častí napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že odôvodnenie tohto rozhodnutia (i keď stručné) nenesie znaky arbitrárnosti ani extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov; jeho závery nemožno považovať za svojvoľné či prijaté v zrejmom omyle. Ústavný súd za týchto okolností nemá ústavne relevantný dôvod na to, aby prehodnocoval právne závery najvyššieho súdu a tieto následne podroboval ústavnoprávnej korekcii.

17. Pokiaľ sťažovatelia poukazujú na právne závery aktuálneho rozhodnutia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1VCdo/1/2024 vo veci zjednocovania judikatúry v otázke nedostatku právneho titulu pre účely vydržania vo vzťahu k posudzovaniu oprávnenosti držby, na ktoré bol najvyšší súd povinný vyčkať, ústavný súd konštatuje, že vo veci sťažovateľov nešlo o vadu (nedostatok) právneho titulu alebo jeho neexistenciu, o ktorej by sťažovatelia v rámci svojej dobromyseľnosti nemali vedomosť. Naopak, už z povahy rozhodnutia o pridelení pozemku do osobného užívania, ktorého účinnosť bola časovo obmedzená v závislosti od konania sťažovateľov, resp. ich právneho predchodcu, ktorý zostal nečinný a proces vzniku práva osobného užívania nehnuteľnosti nezavŕšil uzavretím dohody o zriadení práva osobného užívania a jej následnou registráciou na príslušnom úrade (ako druhou právnou skutočnosťou, na základe ktorej vznikalo právo osobného užívania, pozn.), vyplýva, že sťažovatelia nemohli byť so zreteľom na všetky okolnosti v dobrej viere, že tu právny titul je a ich držba je oprávnená. Z uvedeného dôvodu nebolo potrebné vyčkať na rozhodnutie veľkého senátu najvyššieho súdu, ktorý sa na právnu vec sťažovateľov (nadobúdaci titul vlastníckeho práva absentuje) nevzťahuje.

18. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu o zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť ide vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení, resp. nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci, posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (IV. ÚS 362/09).

19. Vychádzajúc z uvedených dôvodov, ústavný súd sťažnosť odmietol pre jej zjavnú neopodstatnenosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, konštatujúc, že niet spojitosti medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a námietkami o porušení označeného základného práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces, na rovnosť v konaní, ako aj vlastníckeho práva, ktorého porušenie sťažovatelia namietajú v kontexte porušenia práva na spravodlivý súdny proces.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2024

Libor Duľa
predseda senátu